

Bronnenopdracht

Omgang met de onafhankelijkheidsstrijd in Indonesië

Wie was Joop Hueting? Wat is de Excessennota? Waarom startte er pas in 1971 een uitgebreid onderzoek naar het gebruik van geweld door Nederlandse soldaten in de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd? Aan de hand van bronnen komen leerlingen tot antwoorden op deze vragen. Deze opdracht gaat over hoe na 1950 in Nederland werd teruggekeken op de onafhankelijkheidsstrijd.

Wat?

Deze bronnenopdracht brengt in beeld hoe Nederland vanaf 1950 is omgegaan met de oorlog in Indonesië en het extreme geweld dat daar, met name door de Nederlandse krijgsmacht, is begaan. Leerlingen lezen, luisteren en kijken naar diverse bronnen over dit onderwerp en worden door middel van vragen over de afzonderlijke bronnen op weg geholpen met het beantwoorden van de hoofdvraag: hoe en waarom heeft de kijk van Nederland op de onafhankelijkheidsstrijd in Indonesië zich ontwikkeld van 1950 tot nu?

Voor wie?

Deze opdracht kan gebruikt worden in de bovenbouw van havo en vwo en past bij tijdvak 10 als het kenmerkend aspect 'de dekolonisatie die een eind maakte aan de westerse hegemonie in de wereld' wordt behandeld. Het is wel handig als het onderwerp dekolonisatie of nog specifiek de onafhankelijkheid van Indonesië al is behandeld.

Waarom?

De les geeft leerlingen meer inzicht in hoe visies op het verleden kunnen verschuiven. Daarnaast laat het zien dat geschiedenis niet vaststaat. Het verstrijken van de tijd en het gegeven dat nieuwe generaties verder van de gebeurtenis afstaan, speelt hierbij al een rol. Maar er wordt ook nog steeds wetenschappelijk onderzoek gedaan en door het stellen van nieuwe vragen en het bekijken van (nieuw) bronmateriaal op een andere manier kan de geschiedenis completer worden verteld.

Hoe lang?

Een lesuur, 50 minuten.

Hoe werkt het?

Elke leerling krijgt een vragenblad en bladen met daarop zeven bronnen. Er zijn vier tekstbronnen, een fragment uit een tv-programma, een foto en een fragment uit een podcast. De leerlingen hebben dus ook een laptop of hun telefoon met

een koptelefoon nodig. Of bekijk en beluister de beeld- en geluidsfragmenten klassikaal.

Leerlingen mogen samenwerken in tweetallen, omdat overleggen helpt om het beter te begrijpen. De bronnen staan op chronologische volgorde en vertellen samen hoe werd omgegaan met de onafhankelijkheidsstrijd in Indonesië (1945-1949) in Nederland in de tijd daarna. Voor de bronnen heb ik met name gebruikgemaakt van het boek *Een kwaad geweten, De worsteling met de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog vanaf 1950* van Meindert van der Kaaij, dat is uitgebracht als onderdeel van het onderzoeksprogramma *Onafhankelijkheid, Dekolonisatie, Geweld en Oorlog in Indonesië, 1945-1950*.

De eerste bron betreft het rapport van de juristen Van Rij en Stam. Zij concludeerden in 1954 dat militairen onder Nederlands gezag extreem geweld hadden toegepast op het eiland Zuid- ▶

Lisa Oskamp is
redacteur van Kleio.

Joop Hueting (links) met naast hem journalist Joop van Thijn, 1969, Foto: Joost Evers/Anefo, Nationaal Archief.

Sulawesi. Dit rapport verdween in een archief. Bron twee is een fragment waarin Joop Hueting in januari 1969 vertelt over oorlogsmisdaden die in Indonesië begaan waren door Nederlandse soldaten. Dit zorgde voor een hoop beroering in de maatschappij. Hierop volgde de Excessennota in juni 1969 (bron drie). Het woord 'oorlogsmisdaden' moest in deze nota vervangen worden door de niet-juridische term 'excessen' waarmee werd gesuggereerd dat het ging om uitzonderlijke gevallen. Ook dit onderzoek moest in de doofpot verdwijnen, want het kabinet-De Jong wilde Indië-veteranen en zijn voorgangers in de politiek beschermen.

De vierde bron gaat over twee studies die het onderwerp excessief geweld in Indonesië weer op de kaart zetten, namelijk de boeken *Soldaat in Indonesië* van Gert Oostindie en *De brandende kampongs van Generaal Spoor* van Rémy Limpach. In bron vijf wordt verteld over de totstandkoming van het onderzoeksprogramma *Onafhankelijkheid, Dekolonisatie, Geweld en Oorlog in Indonesië, 1945-1950*. Het kabinet-Rutte was in 2016 overtuigd dat het officiële overheidsstandpunt, de Excessennota, achterhaald was. Bron zes betreft een foto van koning Willem-Alexander en koningin Máxima die een staatsbezoek brengen aan

Indonesië in 2020. Ook hier is de verschuiving in de omgang met het verleden zichtbaar. De laatste bron is een fragment uit de podcast *De Ranchi Baby's*. Het gaat over de boekpresentatie van een deelonderzoek van het onderzoeksprogramma, namelijk het boek *Het geluid van geweld. Bersiap en de dynamiek van geweld tijdens de eerste fase van de Indonesische revolutie, 1945-1946* van Esther Captain en Onno Sinke. Na afloop kregen mensen de kans om vragen te stellen waardoor duidelijk wordt hoe het onderwerp leeft en mensen raakt.

Als de leerlingen zelfstandig gewerkt hebben aan de bronnen wordt alles klassikaal besproken. Met name over de hoofdvraag kan het gesprek worden aangegaan met de klas. Er is meer bekend geworden door de nieuwe onderzoeken, maar wat betekent dat voor betrokkenen? Denk hierbij bijvoorbeeld aan Indië-veteranen en hun familie of mensen met een Nederlands-Indische of Indonesische familie. Hoe ga je als land om met je verleden? ●

De complete les inclusief de benodigde materialen en een lesplan vindt u op www.vgnkleio.nl.

ADVERTENTIE

**Week van de
Klassieken**

23 maart t/m 2 april 2023
www.weekvandeklassieken.nl

